

blokjes ijs zijn in beperkte hoeveelheid in sommige winkels te koop.

Gezondheidszorg

GOVERNEMENTSZIEKENHUIS.

Artsen	1
Verpleegsters	4
Aantal bedden	40

Tandheelkundige behandeling is er alleen van een reizend tandarts.

Onderwijs

Er is een Europese lagere school met één leerkracht. De school is nog ondergebracht in de bijgebouwen van de residentswoning, maar in 1956 zal een nieuwe worden gebouwd.

Er zijn twee vervolgscholen van de Moluks Protestantse Kerk, voor jongens en meisjes elk een, en een gemengde vervolgschool van de R.K. Missie (OFM). Voorts zijn er twee algemene lagere scholen van de Moluks Protestantse Kerk en een van de R.K. Missie (OFM).

Zielzorg

Er is een predikant en een inlands-leraar van de Moluks Protestantse Kerk. Iedere Zondag om 9.00 en 10.30 uur worden er in het Protestantse kerkje diensten in het Maleis resp. Nederlands gehouden.

Van de R.K. Missie zijn er 3 paters Franciscanen en 12 religieuzen, waarvan drie als verpleegster werkzaam zijn in het Gouvernementsziekenhuis en de leprozerie, terwijl er drie onderwijzers

zijn aan de R.K. Algemene Lagere School.

Voorts is er een Moskee, waar vrijdag's de gemeenschappelijke saláts plaats vinden.

Ontspanning

Er is een slecht en veel te klein voetbalveld, dat niettemin toch gebruikt wordt. Voorts kan men badminton, tafeltennis en volleybal spelen, terwijl een tennisbaan onlangs is gereedgekomen.

Men kan jagen: op varkens het gehele jaar, op herten gedurende een paar maanden per jaar. Voor liefhebbers van zeilen is er een klein zeiljacht, dat ter beschikking van de burgerij staat.

Een bescheiden leesbibliotheek en een leesportefeuille zijn aanwezig, terwijl het in de bedoeling van het Rode Kruis ligt de regelmatige toezending van bibliotheekkasten te verzorgen.

Eénmaal in de week is er een filmvoorstelling voor de burgerij; entree f 0,50.

Locaal transport

Het wegennet in Fak-Fak is beperkt, de wegen zijn smal en bij regenweer glad. De opvoer van goederen geschiedt met mankracht, er zijn geen motorvoertuigen.

In verband met de geaccidenteerde van het terrein, is het niet mogelijk rwielen te gebruiken, het verkeer is uitsluitend voetverkeer.

Voor colli van meer dan 100 kg moet door de ontvanger in eigen lossing wor-

den voorzien. Zware kisten worden aan de haven uitgepakt en de inhoud stuk voor stuk naar boven gedragen (Fak-Fak ligt gebouwd tegen een steile helling).

Verbindingen

Eénmaal in de week wordt Fak-Fak door de Marine Luchtvaart aangedaan vanuit Biak, aankomst Maandag vertrek Woensdag.

Er is een radiotelefonische verbinding tussen Fak-Fak en Hollandia, Kaimana en Kokonao. Telegrafische verbinding met elke plaats.

Tweemaal in de maand doet de K.P.M. Fak-Fak aan. Eénmaal op de „lange reis” (Sorong-Fak-Fak-Kaimana-Merauke v.v.) en éénmaal op de „korte reis” (Sorong-Fak-Fak v.v.). De korte reis valt wel eens uit. Het m.s. „Arfak” van de Scheepvaart- en Handelonderneming „Mamberamo” doet zo nu en dan Fak-Fak aan; het schip heeft beperkte passagiersaccommodatie.

Handel

Er is een agentschap van de NIGIMIJ

De voornaamste handelaren zijn: Go Lay Seng, Thie Tjem Jan, Go Soen Lay en Ko Keng Thie. Naast de import van de NIGIMIJ is er wat rechtstreekse import uit Hongkong en Singapore door Chinese handelaren.

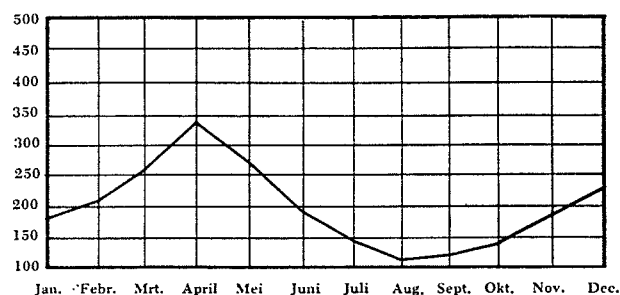
De voornaamste exportproducten zijn: ijzerhout, foelie, nootmuskaat, trocascelpen.

KAIMANA

Hoofdplaats der gelijknamige onderafdeling.

BEVOLKINGSCIJFERS	Papoea's	Europeanen	Aziaten	Totaal
Onderafdeling	7.292	132	564	7.988
Hoofdplaats	193	132	440	765

REGENVAL in millimeters (gemiddelde van 27 vooroorlogse jaren) per jaar 2336 mm

Regenval 1955: 3362 mm in 185 regendagen.

Naast Boetonezen, die zich voornamelijk bezighouden met tuinbouw, vindt men er ook Cerammers, Keiëzen, Ambonezen en enkele Timorezen. Een groot deel dezer bevolkingsgroepen is in dienst van gouvernement of missie en zending.

60% der bevolking van de onderafdeling is Protestant, 2½% is Katholiek, 19% Islamiet.

Er zijn 6 stenen woningen (vakwerk beton), terwijl andere woningen voor gouvernementspersoneel in aanbouw zijn met een ijzerhouten geraamte, opgevuld met vakwerk van cement, cementen vloeren en een dak van zink of eterniet. De overige woningen zijn van hout met gaba-gaba omwanding.

De meeste huizen hebben een of meer bijgebouwen met keuken, badkamer, W.C. en bediendenverblijf. Vaste kasten zijn er niet. De nieuwe huizen zijn alle voorzien van septictanks; ze zijn met muskietengaas afgeschermd. De huishuren variëren van f 15,- tot f 45,- per maand.

Er zijn alleen halfwas bedienden te krijgen, tegen vrije kost en inwoning met f 15,- tot f 35,- loon per maand.

Eenvoudig meubilair kan ter plaatse worden aangemaakt, zoals tafels, stoelen met rechte leuning, ledikanten. Men moet natuurlijk niet al te hoge eisen stellen aan de afwerking.

Er is geen elektriciteit, zodat men petroleumverlichting nodig heeft. Een particulier aggregaat levert stroom aan een paar woningen. Aangezien volgens de bestaande plannen Kaimana eerst in 1957 aan de beurt is voor de aanleg van elektrische verlichting, zal men er voorlopig geen elektrische apparaten kunnen ge-

Kaimana is een oud plaatsje aan de voet van het kalksteenschiereiland Bitsjaroe. De baai, gelegen tussen de schiereilanden Smora en Bitsjaroe, biedt een veilige ankerplaats o.a. voor K.P.M.-schepen.

Het plaatsje had in de laatste wereldoorlog zwaar te lijden van de bijna dagelijks terugkerende geallieerde bombardementen op de hier gelegerde Japanse marine-onderdelen, zodat er na afloop van de oorlog nog slechts enkele huizen overeind stonden.

Kaimana werd eerst in 1954 hoofdplaats van de gelijknamige zelfstandige

onderafdeling. Opbouw en uitbreiding voltrekt zich in een geleidelijk sneller tempo en bouwterrein is er ruim voldoende. Dit laatste is van groot belang voor de toekomst, want momenteel wordt overwogen om Kaimana tot hoofdplaats der residentie te promoveren, aangezien in Fak-Fak langzamerhand alle beschikbare ruimte is volgebouwd.

De Chinese bevolking van Kaimana vindt in hoofdzaak haar bestaan in de export van bevolkingsproducten: copra, copal, lolaschelpen, masooi, tripang en krokodillenhuiden. De aankap van ijzerhout wordt geleidelijk uitgebreid.

bruiken. Er is echter gelegenheid om accu's op te laden, zodat men een accu-radio kan meenemen.

Water wordt betrokken uit putten, waarvan er bij de meeste huizen een op het erf is. Dit water moet gekookt of gefiltreerd worden. Het drinkwater heeft een hoog calciumgehalte.

Een viertal woningen heeft bereids een provisorische waterleiding, doch ook de aanleg van de waterleiding zal niet voor 1957 zijn beslag krijgen.

Voor huisbrandstof wordt petroleum aanbevolen, doch hout en houtskool zijn eveneens regelmatig verkrijgbaar en worden ook wel gebruikt.

Er zijn 9 Chinese winkels, waar de meest gebruikelijke provisiën en dranken alsook gebruiksartikelen als regel voorradig zijn.

Eenvoudig textiel is altijd wel te krijgen, maar schoeisel van goede kwaliteit is schaars.

Er is een coupeuse, maar kleermakers en schoenmakers zijn er niet. Wel zijn er twee kappers: tarief voor haarknippen is f 1,50.

Verse groenten zijn tamelijk geregeld, doch slechts in weinig soorten verkrijgbaar. Aan vruchten zijn pisang, papaja, djerook en klappers vrij geregeld te koop, terwijl soorten als mangga en djamboe periodiek worden aangeboden.

Vers vlees is slechts incidenteel verkrijgbaar (van de jacht). Slachtkippen kosten f 5,- à f 6,-. Verse vis en eieren zijn altijd in voldoende hoeveelheid aan de markt.

Maaltijden en gekoelde dranken kunnen van buitenshuis betrokken worden. Er zijn twee Chinese eethuizen waar men eenvoudige maaltijden kan bestellen of ter plaatse gebruiken.

Gezondheidszorg.

Door de aanwezigheid van enige kleine moerassen achter Kaimana laat de gezondheidstoestand, speciaal van de niet-Europese bevolking, nog te wensen over. Sanering staat echter voor 1956 op het programma. Het klimaat is over het algemeen niet te warm en de avonden zijn tamelijk koel.

Een modern 40-beds ziekenhuis is in aanbouw en zal volgens de plannen eind 1956 gereed zijn, compleet met dokterswoning en verpleegsterspaviljoen. Februari 1956 zal vermoedelijk het eerste deel, met 30 bedden, gereed zijn.

Onderwijs.

Er is alleen Papoea-dorpsonderwijs.

Zielzorg.

Van de R.K. Missie: een Pater Franciscaan. Van de Moluks Protestantse Kerk: een pendita. Voorts is een moskee aanwezig.

Ontspanning.

Badminton en voetbal, jagen en vissen zijn de mogelijkheden op het gebied van sport. Er is een mooi strand, waar men kan zwemmen en zonnebaden, terwijl het vlakke terrein in de onmiddellijke omgeving van Kaimana en de enkele wegen door de klappertuinen en langs de kust uitermate geschikt zijn voor het maken van mooie wandelingen.

Als men over een boot beschikt biedt de omgeving van Kaimana vele mogelijkheden voor uitstapjes. Speciaal een tocht door de vele prachtige baaien tussen Kaimana en de Etnabaai kan worden aanbevolen. In deze baaien treft men op bepaalde tijden van het jaar ook potvisen aan. Bij de kampong Lobo in de Tritonbaai herinnert een eenvoudige gedenknaald aan de op deze plaats in 1828 gestichte eerste Nederlandse nederzetting op Nieuw-Guinea.

Ook de Argoenibaai en de Etnabaai lonen de moeite van een bezoek.

Voor genodigden bestaat eenmaal per week gelegenheid een filmvoorstelling in de Marinierskazerne bij te wonen.

Daarnaast beschikt het gouvernement te Kaimana over een modern projectie-apparaat, waarmee voorstellingen voor de bevolking worden gegeven.

Bibliotheekkasten uit Hollandia zijn toegezegd.

De radio-ontvangst is goed.

Transport.

Er is ongeveer 20 km lokaal wegennet, waaronder de 14 km weg naar het vliegveld. Het zijn zandwegen, doch ze zijn redelijk goed berijdbaar en lopen door vlak terrein. Een fiets loont derhalve wel en men ziet ze dan ook al langer hoe meer verschijnen.

Openbaar vervoer is er niet. Van gouvernement en Marine tezamen zijn er 3 auto's, 8 vrachtauto's en 2 motorrijwiel.

Verbindingen.

Er is een vierwekelijkse K.P.M.-verbinding. Ook grote stukken verhuisgoed kunnen worden gelost en getransporteerd.

Door de aanleg van een vliegveld in 1954-1955 werd Kaimana uit zijn betrekkelijk isolement verlost. Sedert medio 1955 onderhoudt de M.L.D. met Catalina's een wekelijkse verbinding met Fak-Fak, Manokwari en Biak. Waarschijnlijk zal Kaimana t.z.t. worden opgenomen in het binnenlands luchtnet van de „Kroonduif". Het vliegveld is met Kaimana verbonden door een 14 km lange weg, waartoe o.m. een brug van 157 m over de Air Tiba moest worden geslagen, terwijl door de, achter deze rivier gelegen, moerasstrook een stenen strekdam van 200 m werd gelegd.

Er is een hulp-post- en telegraafkantoor gevestigd.

Er is geen telefoonnet.

PRIJZEN VAN ENIGE ARTIKELEN, NOVEMBER 1955

Sago	1 toemang	f 3,50
Kangkoeng	1 kg	„ 0,50
Bajem	1 kg	„ 0,50
Katjang pandjang	1 kg	„ 0,75
groene sesawi	1 kg	„ 0,75
komkommer	1 kg	„ 0,50
laboe (geel)	1 kg	„ 0,60
grote lombok	1 kg	„ 0,80
kleins lombok	1 kg	„ 7,00
koetjai	1 kg	„ 5,00
selderie	1 ons	„ 1,00
terong (aubergine's)	1 kg	„ 0,60
patola	1 kg	„ 0,25
Surimm. postelein	1 kg	„ 1,00
pisang ambon	1 kg	„ 0,30
pisang aboe-aboe	1 kg	„ 0,30
Kasbi	1 kg	„ 0,20
papaja	per vrucht	„ 0,25
ananas	idem	„ 0,25
djerock bali	idem	„ 0,25
djerock nipis	idem	„ 0,05
kippenei	idem	„ 0,25
kip of haan (volw.)	idem	„ 5,00
gedr. varkensvlees	1 kg	„ 2,50
gedr. casuaris vlees	1 kg	„ 3,00
diverse soorten gedroogde en gezouten vis	1 kg	„ 1,00/2,50
cocosmoot	per vrucht	„ 0,10
Brood (klein)	per broodje	„ 0,60

